

Методологічний коментар до статистики зовнішнього сектору України

(відповідно до 6-го видання “Керівництва з платіжного балансу та міжнародної інвестиційної позиції”)

В Україні відповідальність за складання платіжного балансу на законодавчому рівні покладено на Національний банк України (Стаття 7 Закону України “Про Національний банк України”. Спільною Постановою Національного банку України і Кабінету Міністрів України від 17.03.2000 № 517 “Про складання платіжного балансу” установлено порядок координації дій міністерств і відомств щодо формування інформаційної бази платіжного балансу.

На сьогодні Національний банк України (далі – Національний банк) забезпечує складання та публікацію статистики зовнішнього сектору відповідно до вимог 6-го видання “Керівництва з платіжного балансу та міжнародної інвестиційної позиції” (МВФ, 2009) та “Керівництва для укладачів і користувачів статистики зовнішнього боргу” (МВФ, 2013).

Періодичність та терміни складання статистики зовнішнього сектору відповідають вимогам Спеціального стандарту розповсюдження даних:

платіжний баланс – щоквартально на 75–80 день після закінчення кварталу;

міжнародна інвестиційна позиція – щоквартально на 85–90 день після закінчення кварталу;

зовнішній борг – щоквартально на 75–80 день після закінчення кварталу.

Також для оперативного аналізу та прийняття рішень з економічної політики публікується *оцінка місячних даних платіжного балансу* на 27–31 день після закінчення звітного місяця.

Починаючи з 2020 року відповідальність за складання та публікацію статистики прямих іноземних інвестицій покладено на Національний банк.

1. Загальні положення

1.1. Визначення термінів та концептуальна основа

Концептуальна основа складання статистики зовнішнього сектору України базується на 6-му виданні “Керівництва з платіжного балансу та міжнародної інвестиційної позиції” (МВФ, 2009) (далі – КПБ6). До цього статистика складалася відповідно до 5-го видання “Керівництва з платіжного балансу” (МВФ, 1993).

Статистика зовнішнього сектору в систематизованому вигляді відображає економічні відносини між резидентами та нерезидентами України та складається з таких компонентів:

платіжний баланс – це статистичний звіт, у якому зазначено сумарні дані про економічні операції резидентів з нерезидентами за певний період;

міжнародна інвестиційна позиція (далі – МІП) – це статистичний звіт, що відображає вартість і структуру зовнішніх фінансових активів та зобов'язань країни на певний момент часу.

1.1.1. Резидентна належність та економічна територія

Інституційна одиниця (фізична або юридична особа) є **резидентом** тієї економічної території, з якою вона тісно пов'язана (має найбільш тісні зв'язки) і яка є центром її переважного економічного інтересу. Загальна норма для застосування принципу резидентності полягає в тому, що інституційна одиниця має перебувати або має намір продовжувати перебувати чи здійснювати економічну діяльність на території країни рік або протягом більш тривалого часу. Інституційна одиниця є резидентом економічної території в тому випадку, якщо в межах цієї території розташовано житло/місце виробництва або інші приміщення, у яких інституційна одиниця здійснює економічну діяльність протягом довготривалого терміну.

До **нерезидентів** належать:

фізичні особи (іноземні громадяни, громадяни України, особи без громадянства), які мають постійне місце проживання за межами України або тимчасово перебувають на території України;

юридичні особи та суб'єкти підприємницької діяльності, що не мають статусу юридичної особи (філії, представництва тощо), з місцезнаходженням за межами України, які створені й діють відповідно до законодавства іноземної держави;

розташовані на території України іноземні дипломатичні, консульські, торговельні та інші офіційні представництва, міжнародні організації та їх філії, що мають імунітет і дипломатичні привілеї, а також представництва інших організацій і фірм, які не здійснюють підприємницької діяльності на підставі законів України.

Економічна територія – це географічна територія, що перебуває під економічним контролем уряду країни. Економічна територія включає наземний простір, повітряний простір, територіальні води і ту частину континентального шельфу, на яку країна має виключне право володіння, територіальні анклави, що розташовані в інших країнах (території дипломатичних установ, військових баз тощо). До економічної території країни не входять територіальні анклави, що використовуються урядами інших країн або міжнародними організаціями, які розташовані в географічних кордонах цієї країни.

1.1.2. Інституційні сектори

Дані статей первинних і вторинних доходів рахунку поточних операцій та статей капітального та фінансового рахунків відображаються відповідно до економічного сектора резидента, що бере участь в операції.

Розрізняють чотири економічні сектори:

центральний банк;
депозитні корпорації, крім центрального банку (банки);
сектор загального державного управління;
інші сектори (інші фінансові корпорації; нефінансові корпорації, домогосподарства та неприбуткові організації, що обслуговують домогосподарства).

1.1.3. Класифікація фінансових активів та зобов'язань

Найвищим рівнем класифікації, що використовується для операцій фінансового рахунку, МІП, рахунку інших змін в активах і пасивах та доходів у статистиці зовнішньоекономічної діяльності є функціональна класифікація. Для аналізу транскордонних потоків (операцій) і запасів (позицій) фінансові інструменти розподіляються за функціональними категоріями згідно з економічними мотивами і моделями поведінки.

У рахунках зовнішнього сектора виділено п'ять функціональних категорій інвестицій:

- прямі інвестиції;
- портфельні інвестиції;
- похідні фінансові інструменти;
- інші інвестиції;
- резервні активи.

У Системі національних рахунків таких категорій немає, а потоки фінансового рахунку відображаються виключно в розрізі видів фінансових інструментів.

Компоненти фінансового рахунку та МІП класифікуються також:

- за видами фінансових інструментів – інструменти участі в капіталі і частки в інвестиційних фондах, боргові інструменти та інші фінансові вимоги та зобов'язання;

- за строками погашення (у випадку з борговими інструментами) – короткострокові, довгострокові. Класифікація за строками погашення впливає з початкового строку погашення інструменту: інструменти строком до року належать до короткострокових, а строком більше одного року – до довгострокових.

1.1.4. Принципи обліку

Платіжний баланс базується на принципах бухгалтерського обліку: кожна економічна операція має подвійний запис – за кредитом однієї статті та дебетом іншої. Це правило свідчить про те, що більшість економічних операцій за своєю суттю є обміном економічних цінностей. У разі безоплатного надання економічних цінностей (товарів, послуг або фінансових активів) для висвітлення цієї операції подвійним записом запроваджується особлива стаття “Вторинні доходи”.

У результаті використання принципу подвійного запису різниця між сумою усіх кредитових і дебетових записів має дорівнювати нулю. Різниця між сумою за усіма кредитовими записами та сумою за усіма дебетовими записами, що

відображає часові та вартісні розбіжності, називається “чисті помилки та упущення”. Ця різниця за принципом подвійного запису зазначається у відповідних статтях балансу.

Кредитові записи рахунків поточних операцій та операцій з капіталом включають:

- експорт товарів і послуг;
- первинні та вторинні доходи до отримання;
- вибуття неvirобничих нефінансових активів.

Дебетові записи включають:

- імпорт товарів і послуг;
- первинні та вторинні доходи до виплати;
- набуття неvirобничих нефінансових активів.

Облік активів і зобов’язань фінансового рахунку ведеться окремо за кожним фінансовим активом чи зобов’язанням (як результат усіх кредитових та дебетових оборотів протягом звітного періоду). Під час відображення операцій з фінансовими активами та зобов’язаннями використовуються терміни “чисте придбання фінансових активів” і “чисте прийняття зобов’язань”. Чисте придбання фінансових активів дорівнює збільшенню активів за вирахуванням їх зменшення. Чисте прийняття зобов’язань дорівнює збільшенню зобов’язань за вирахуванням їх зменшення. Зміна зі знаком “плюс” указує на збільшення активів чи зобов’язань, а зміна зі знаком “мінус” – на їх зменшення.

Сальдо за кожною категорією фінансового рахунку є різницею між чистим придбанням активів і чистим прийняттям зобов’язань.

Усі операції в платіжному балансі враховуються за ринковою ціною (ціна, за якою продавець готовий продати товар чи послугу, а покупець – цей товар чи послугу придбати). Ринкова ціна, визначена таким чином, може відрізнятись від ціни, що котирується на ринку.

1.1.5. Презентація даних

У стандартній презентації платіжного балансу основні компоненти платіжного балансу групуються за трьома рахунками: поточним, капітальним і фінансовим.

Сума сальдо поточного рахунку та рахунку операцій з капіталом представляє собою чисте кредитування (зі знаком “плюс”) або чисте запозичення (зі знаком “мінус”) відносно іншого світу. Оскільки платіжний баланс складається з використанням системи подвійного запису, то цей показник має дорівнювати сальдо фінансового рахунку (з урахуванням помилок і упущень).

Сальдо фінансового рахунку зі знаком “плюс”, означає, що чисте збільшення активів перевищує чисте збільшення зобов’язань, від’ємне сальдо показує перевищення обсягів чистого збільшення зобов’язань над чистим збільшенням активів.

В аналітичній презентації платіжного балансу з фінансового рахунку платіжного балансу виділяються операції, пов'язані зі зміною офіційних резервних активів та залученнями урядом кредитів для фінансування дефіциту платіжного балансу, а також операції виключного фінансування.

1.2. Складання статистики зовнішнього сектору в Національному банку України

Складання статистики зовнішнього сектору в Національному банку здійснюється Департаментом статистики та звітності.

Складання платіжного балансу базується на даних системи обліку операцій з нерезидентами (International Transactions Registration System – ITRS). Система збору інформації, що базується на банківських операціях, була започаткована в січні 1993 року. За цією системою надають інформацію дві категорії респондентів: банки, які декларують здійснені протягом кожного місяця операції з нерезидентами, проведені за дорученням клієнтів та від власного імені (за показниками статистичної звітності файлу 1PX), а також підприємства та організації, які відкрили рахунки в іноземних банках (за показниками статистичної звітності файлу 2PX).

В Україні організовано замкнуту систему збору інформації. Крім дебетових та кредитових оборотів за коррахунками з розбивкою за операціями, банки надають інформацію щодо залишків на коррахунках на початок та кінець звітного періоду. Інформація надається в оригінальній валюті за кожним кореспондентським рахунком (ностро та лоро) у закодованому вигляді відповідно до стандартної класифікації КПБ6. Національний банк здійснює конвертацію даних у долари США за середньомісячним курсом.

Для складання статистики зовнішнього сектору Національний банк також використовує:

- а) офіційні дані Державної служби статистики України щодо: статистики торгівлі, яка базується на даних митної статистики; зовнішньої торгівлі послугами; прямих іноземних інвестицій в Україну та з України; показників фінансової звітності підприємств з прямими інвестиціями;

б) дані:

- Державної фіскальної служби України;
- урядових організацій;
- Банку Міжнародних Розрахунків;
- інших міжнародних фінансових організацій тощо.

Крім того, використовуються дані різних статистичних опитувань та експертні оцінки.

Охоплення даних платіжного балансу на щомісячній основі є меншим, ніж для квартальних даних: окремі статистичні звіти є щоквартальними, окрема місячна інформація надходить з більшим часовим лагом. Тому місячні дані платіжного балансу називають *оцінкою*, ураховуючи високий рівень оцінювання окремих статей. Дана оцінка максимально базується на наявних

звітних місячних даних та статистичних моделях для непрямого оцінювання економічних індикаторів.

З 2014 року дані статистики зовнішнього сектору наведено без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях.

1.3. Публікація даних

Дані статистики зовнішнього сектору розповсюджуються на сторінці офіційного інтернет-представництва Національного банку у розділі “Статистика – Статистика зовнішнього сектору» за адресою: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-external> .

Детальні дані платіжного балансу оприлюднюються щоквартально на 75 – 80 день після звітного кварталу на сторінці Офіційного інтернет-представництва Національного банку у розділі “Статистика – Статистика зовнішнього сектору – Платіжний баланс” за адресою: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-external/data-sector-external#1> .

Дані за попередні періоди можуть переглядатися щоквартально у зв’язку з уточненням звітних даних, змінами в методології, виникненням нових джерел інформації тощо. Річні дані вважаються остаточними через дев’ять місяців після закінчення звітного року.

Місячні дані публікуються на 27 – 31 день після закінчення звітного місяця. Після публікації квартальних даних платіжного балансу, місячний платіжний баланс корегується для узгодження з квартальними даними.

МІП та Рахунок Інших змін у фінансових активах та зобов’язаннях публікується щоквартально на 85 – 90 день після закінчення звітного періоду на сторінці Офіційного інтернет-представництва Національного банку (розділ “Статистика – Статистика зовнішнього сектору – Міжнародна інвестиційна позиція”) за адресою: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-external/data-sector-external#3> .

Оцінка МІП може переглядатися протягом двох років після першої публікації із зазначенням коментарів про внесені зміни.

Публікація даних щодо прямих інвестицій здійснюється щоквартально на сторінці офіційного інтернет-представництва Національного банку у розділі “Статистика – Статистика зовнішнього сектору – Прямі інвестиції” за адресою: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-external/data-sector-external#5>:

дані щодо операцій і запасів за інструментами прямих інвестицій в цілому по Україні за регіонами, країнами та видами економічної діяльності оприлюднюються на 85-90 день після закінчення звітного періоду,

деталізовані дані регіонального розрізу за країнами та видами економічної діяльності та їх групами - на 100-105 день після закінчення звітного періоду.

2. Рахунок поточних операцій

2.1. Загальні положення

Рахунок поточних операцій відображає потоки товарів, послуг, первинних і вторинних доходів між резидентами і нерезидентами.

За рахунком товарів і послуг відображаються операції обміну об'єктами, що є результатом виробничої діяльності, між резидентами та нерезидентами.

Кореспондуючі проводки (за принципом подвійного запису) до потоків товарів і послуг можуть відображатися за фінансовим рахунком, рахунком поточних операцій чи рахунком операцій з капіталом.

Товари (відповідно до КІПБ6) – це матеріальні вироблені (виготовлені) об'єкти, відносно яких можуть установлюватися права власності та на які може передаватися економічне право власності від однієї інституційної одиниці до іншої в результаті проведення операції.

За методологією складання платіжного балансу до експорту та імпорту товарів, крім традиційних товарів зовнішньої торгівлі, уключаються:

електроенергія, газ і вода (платежі за передавання, транспортування, розподіл цих продуктів уключаються в послуги);

банкноти та монети, що не обмінюються (оцінюються як біржові товари, а не за номінальною вартістю);

запаковане програмне забезпечення, відео- та аудіозаписи (неадаптовані під конкретного замовника), надані на диску, компакт-диску або іншому магнітному носії (оцінюється за повною фактичною вартістю);

товари, що купуються в портах перевізниками (паливо, продукти харчування, запаси тощо);

товари, що поставляються або купуються перевізниками за межами території резидентної приналежності (наприклад, риба та інші морепродукти, виловлені українськими або зафрахтованими Україною кораблями та продані за кордоном);

товари, придбані в рамках фінансового лізингу;

товари в рамках гуманітарної допомоги;

незаконні та контрабандні товари тощо.

Не включаються в експорт-імпорт товарів операції, у яких відсутній перехід права власності між резидентом і нерезидентом, або у випадках, коли товар не має вартості:

товари для комплектації, пакування, маркування або оброблення в країні, якій ці товари не належать (товари для перероблення);

товари в рамках транзитної торгівлі;

особисті речі мігрантів;

товари, що призначені для посольств, військових баз, що розташовані на економічній території іншої країни;

товари, що тимчасово експортовані або тимчасово імпортовані без переходу права власності на них (товари для ремонту та надані в операційний лізинг; товари, призначені для участі у виставках і змаганнях тощо).

Експорт та імпорт товарів відображаються за ринковими цінами. З метою забезпечення порівнянності для складання платіжного балансу використовується уніфікована оцінка вартості як експорту, так й імпорту товарів – *за цінами FOB*¹. Тобто у вартість товарів уключаються витрати на їх транспортування до митного кордону країни-експортера, а також вартість робіт із завантаження, які здійснюються на митному кордоні країни-експортера (продавець не несе відповідальності за розвантаження товару). За методологією зовнішньої торгівлі товарами імпорт обліковується за цінами CIF², тобто у вартість уключається транспортування та страхування вантажів від кордону країни-експортера до кордону країни-імпортера. Тому для складання платіжного балансу загальна сума імпорту товарів зменшується на величину вартості перевезення та страхування вантажів до території країни-експортера.

Послуги. Послуги відображають результат виробничої діяльності, яка веде до змін умов інституційних одиниць, що їх споживають, чи сприяє обміну продукцією або фінансовими активами. Стандартні компоненти статті “Послуги” повністю відповідають класифікації та методології “Керівництва зі статистики міжнародної торгівлі послугами” (2010).

“*Транспорт*” – відображається вартість послуг, пов’язаних з процесом переміщення людей і об’єктів з одного місця до іншого, зокрема оренда (фрахт) транспортних засобів з екіпажем, поштові послуги та послуги кур’єрського зв’язку. Транспортні послуги класифікуються за видом транспорту (морський, повітряний, залізничний, трубопровідний, автомобільний та інші) та об’єктом перевезення (пасажир чи вантаж). Порядок обліку вантажного транспорту базується на єдиному принципі вартісної оцінки товарів – за цінами FOB.

---

¹Така оцінка забезпечує єдину основу для визначення вартості товарів і дає змогу отримати порівнянні показники для складання статистики національних рахунків та платіжного балансу, проводити дослідження з узгодження даних, аналізу двосторонньої торгівлі тощо. Вартість товарів, про яку домовляються між собою учасники торговельної угоди і яка відображена в рахунку-фактурі (фактурна ціна), визначається умовами поставки. Предметом угоди між продавцем і покупцем є умови поставки (визначення відповідальної сторони, яка сплачує вартість і несе ризики, пов’язані з поставкою товарів у погоджене місце). Різні умови поставки, що використовуються в практиці зовнішньої торгівлі товарами, визначаються офіційними правилами тлумачення торговельних термінів (Інкотермс, ред. 2010 р.), розробленими Міжнародною торговельною палатою. Відповідно до цих правил термін **FOB** (англ. Free On Board - франко борт) означає, що поставка здійснена продавцем, коли товар перейшов через поручні судна в названому порту відвантаження, з цього моменту всі витрати й ризики втрати чи пошкодження товару повинен нести покупець. Цей термін може застосовуватися тільки у випадках перевезення товару морським або внутрішнім водним транспортом. Використовується для позначення умов поставки вантажу і визначення сторони, на яку відносяться витрати з транспортування та/або визначення місця передачі відповідальності за вантаж від продавця до покупця. Покупець оплачує перевезення, страховку, витрати з розвантаження і транспортування в місце призначення. Передача ризиків відбувається в момент, коли вантаж перетинає борт судна.

²Термін **CIF** (англ. Cost, Insurance and Freight - вартість, страхування і фрахт) означає, що поставка здійснена продавцем, коли товар перейшов через поручні судна в порту відвантаження. Продавець оплачує витрати і фрахт, необхідні для доставки товару в зазначений порт призначення. Ризик втрати чи ушкодження товару, як і будь-які додаткові витрати, що виникають після відвантаження товару, переходять від продавця на покупця. На продавця покладається також обов’язок забезпечення морського страхування на користь покупця проти ризику втрати чи пошкодження товару під час перевезення.

“Подорожі” – відображається вартість товарів і послуг, придбаних резидентами за кордоном або нерезидентами у вітчизняній економіці під час ділових і особистих поїздок (у тому числі в поїздках, пов’язаних з оздоровленням або навчанням), якщо тривалість їхнього перебування в країні не перевищує одного року. Критерій одного року не поширюється на студентів та пацієнтів медичних закладів, які залишаються резидентами країни їх походження. У статтю *“Подорожі”* не включаються товари, що були придбані для перепродажу, а також споживчі товари тривалого користування (такі як легкові автомобілі, електротовари), вартість яких перевищує митні пороги.

“Послуги з переробки матеріальних ресурсів, що належать іншим сторонам” – відображається різниця між вартістю товарів, що повернені в країну-власницю товару після перероблення (готова продукція, виготовлена з давальницької сировини), та вартістю товарів, що надійшли на переробку (давальницька сировина).

“Послуги з ремонту та технічного обслуговування, віднесені до інших категорій” – уключає вартість робіт з технічного обслуговування та ремонту, що проводяться резидентами стосовно товарів, транспортних засобів, що належать нерезидентам (і навпаки).

“Будівництво” – охоплює вартість послуг з будівництва, відновлення, ремонту, будівель, інженерно-технічного благоустрою земельних ділянок та інших будівельних об’єктів, таких як дороги, мости та греблі.

“Послуги в сфері страхування та пенсійного забезпечення” – відображається вартість послуг страхових компаній, що здійснюють різні види страхування.

“Фінансові послуги” – уключає послуги, які надаються банками та іншими фінансовими посередниками і допоміжними організаціями. Наприклад: комісійні за проведення операцій з іноземною валютою, цінними паперами, управління активами; консультативні послуги з фінансових питань; послуги зі зберігання фінансових активів, послуги переуступки ризиків; послуги кредитного рейтингу тощо.

“Платежі за користування інтелектуальною власністю, що не віднесена до інших категорій” – відображається плата за використання патентів, торгових марок, науково-дослідних та конструкторських розробок; авторські гонорари, роялті, оплата за договорами комерційної концесії (франчайзинг); оплата ліцензій на копіювання та розповсюдження інтелектуальної власності, втіленої в оригіналах та пов’язані з ними права.

“Телекомунікаційні, комп’ютерні та інформаційні послуги” – уключає плату за послуги зв’язку, радіо- і телевізійного мовлення; використання мережі Інтернет; оброблення баз даних; технічне обслуговування та ремонт обчислювальної техніки; плату за використання програмних продуктів без права копіювання та розповсюдження; плату за послуги інформаційних агентств, агентств новин; передплату періодичних видань.

“Інші ділові послуги” – охоплює вартість послуг у сфері наукових досліджень і розробок; професійних та консультаційних послуг з питань управління; юридичних та аудиторських послуг; послуг з реклами та маркетингу; архітектурних, інженерних та інших технічних послуг; послуг у галузі сільського господарства; плата за операційний лізинг, посередництво в торгівлі; та вартість інших комерційних послуг.

“Послуги приватним особам та послуги у сфері культури та відпочинку” – уключає платежі за аудіовізуальні та пов’язані з ними послуги, плату за послуги, пов’язані з проведенням спортивних, культурних та оздоровчих заходів; оплату послуг з навчання та лікування та участь у семінарах і конференціях тощо.

“Державні товари та послуги, що не включені до інших категорій” – відображає вартість усіх видів товарів та послуг, придбаних посольствами, консульствами, офіційними торговельними, військовими та іншими представництвами на території тієї країни, у якій вони розташовані, платежі, пов’язані із забезпеченням багатостороннього врегулювання воєнних конфліктів та з розташуванням миротворчих підрозділів.

Рахунок первинних доходів відображає доходи від надання резидентами того чи іншого фактору виробництва (праці, фінансових активів, землі та природних ресурсів) нерезидентам і навпаки. Стаття складається з трьох компонентів.

“Оплата праці” – уключається заробітна плата й інші доходи в будь-якій формі, отримані резидентами країни за роботу, виконану за межами її економічної території для нерезидентів (наприклад, заробітна плата сезонних робітників та мешканців прикордонних районів, персоналу міжнародних організацій тощо) і навпаки.

“Інвестиційні доходи” – відображається прибуток від надання фінансових активів. Структура інвестиційних доходів узгоджена з структурою фінансового рахунку: прямі інвестиції, портфельні інвестиції, інші інвестиції, резервні активи. Інвестиційні доходи включають дивіденди та вилучення з доходів квазікорпорацій, реінвестовані доходи та проценти.

Відповідно до методології КПБб, доходи прямих інвесторів від участі в капіталі мають включати не лише дивіденди, а і їхню частку в нерозподіленому прибутку, незважаючи на те, що ці прибутки, на відміну від дивідендів, не перераховуються. У макроекономічній статистиці застосовується принцип віднесення на рахунок власників частки нерозподілених доходів, які вважаються реінвестованими. Відповідно, ці доходи відображаються в поточному рахунку як «Доходи від інвестицій», для балансування руху коштів, якого фактично в такому разі немає, аналогічний запис здійснюється за фінансовим рахунком, як приріст прямих інвестицій.

Реінвестовані доходи не включають реалізовані та нереалізовані холдингові прибутки чи збитки, та відрахування до резервів.

“Інші первинні доходи” – уключається рента (зокрема доходи від надання природних ресурсів в оренду, використання землі, права на розробку родовищ корисних копалин), а також податки та субсидії на продукцію та виробництво.

Рахунок вторинних доходів охоплює поточні трансферти між резидентами та нерезидентами, тобто операції, під час яких відбувається передавання матеріальних та фінансових цінностей, яке не передбачає компенсації у вигляді певного вартісного еквівалента. Поточні трансферти включають приватні трансферти, поточні податки на доходи і майно, відрахування на соціальні потреби, соціальні виплати, чисті страхові премії та відшкодування, крім страхування життя, поточні операції в рамках міжнародного співробітництва, інші поточні трансферти. Поточні трансферти збільшують рівень доходу та споживання товарів і послуг країни-реципієнта і зменшують дохід та потенційні можливості країни-донора (наприклад, гуманітарна допомога, технічна допомога, внески міжнародних організацій, грошові перекази фізичних осіб тощо).

2.2. Порядок складання статей

Товари. Головним джерелом даних із зовнішньої торгівлі товарами є інформація Державної служби статистики України, яка базується на даних вантажних митних декларацій та звітах підприємств про товари, що не проходять митне декларування (риба, виловлена в нейтральних водах і продана за кордоном, товари, придбані в портах перевізниками, тощо). Для цілей складання платіжного балансу ці дані корегуються за ступенем охоплення (виключення товарів для переробки, урахування обсягів торгівлі, що не включені до офіційної статистики, гуманітарної допомоги, поштових відправлень, немонетарного золота та інших банківських металів) та за класифікацією (перерахунок імпорту з цін CIF до цін FOB).

До статті “Експорт/імпорт товарів” платіжного балансу не включаються операції, у яких відсутній перехід права власності між резидентом і нерезидентом, тому обсяги зовнішньої торгівлі товарами, що отримуються на підставі бази даних вантажних митних декларацій, зменшуються на величину вартості товарів для переробки (вартість давальницької сировини та готової продукції, виробленої з неї).

Обсяги неформальної торгівлі, не включені в статистику зовнішньої торгівлі товарами Державної служби статистики України, визначаються на підставі серії експертних оцінок. Зокрема, вони базуються на співставленні даних щодо обсягів імпорту споживчих товарів за даними митної статистики та оцінених обсягів продажу споживчих імпортованих товарів (визначаються на основі даних Державної служби статистики України щодо обсягів роздрібного товарообороту підприємств, даних державних статистичних спостережень щодо частки імпортованих товарів у роздрібному товарообороті, оцінок частки торгово-транспортної націнки в ціні реалізованих товарів). Визначення обсягів експорту товарів, що не враховуються в статистиці Державної служби статистики України, здійснюється на підставі даних та

експертних оцінок країн – основних торгових партнерів, даних засобів масової інформації, мережі Інтернет тощо.

До загальних обсягів імпорту товарів додаються обсяги гуманітарної допомоги, розраховані на підставі річних даних сайту Служби фінансового моніторингу гуманітарної допомоги при ООН (FTS), дані Державної фіскальної служби щодо обсягів поштових відправлень, а також обсяги немонетарного золота та інших банківських металів за даними банківської звітності щодо операцій з банківськими металами, під час яких не відбувається фізичне переміщення, але має місце перехід економічного права власності.

Згідно з методологією складання статистики зовнішньої торгівлі товарами, що використовується Державною службою статистики України, імпорт обліковується за цінами CIF. Тому для формування статті “Імпорт товарів” платіжного балансу загальна сума імпорту зменшується на суму, що дорівнює вартості перевезення вантажів до території України та їх страхування. Для цього використовуються щорічна інформація Державної служби статистики України щодо частки страхування та фрахту в імпорті товарів, підготовлена за даними вантажних митних декларацій та звітів підприємств.

Експорт та імпорт товарів відображаються в момент переходу права власності від нерезидентів до резидентів (або навпаки) за ринковими цінами (умовно вважається, що перехід права власності збігається за часом з моментом здійснення митної реєстрації). У більшості випадків для оцінки використовуються контрактні ціни або фактичні ціни на час здійснення операцій.

Послуги. Основними джерелами відомостей про міжнародні послуги є дані банківської звітності про операції з нерезидентами (ITRS), які закодовані згідно із стандартною класифікацією послуг відповідно до КПБ6, і квартальна статистична звітність Державної служби статистики України про експорт/імпорт послуг. Під час формування статті “Послуги” здійснюються експертні оцінки окремих видів послуг.

Джерелом даних для складання статті “Транспорт” є дані системи ITRS і дані квартальної статистичної звітності Державної служби статистики України про експорт-імпорт послуг. Для оцінки вартості послуг вантажного транспорту використовуються дані щодо коригування вартості імпорту товарів до цін FOB. Розрахунок здійснюється за всіма видами транспорту.

Оцінка обсягів послуг за статтею “Подорожі” здійснюється за окремою методикою та базується на квартальних даних про чисельність іноземців, які в’їхали в Україну, та громадян України, які виїхали за кордон (у розрізі країн світу та мети поїздки), середніх витрат одного подорожуючого та середньої тривалості поїздки. Джерелом інформації щодо чисельності осіб, які виїжджають або в’їжджають, є дані відомчих статистичних спостережень Адміністрації державної прикордонної служби України, щодо середніх витрат та тривалості – законодавчі акти Кабінету Міністрів України про норми відшкодування витрат на відрядження за кордон, дані державних

статистичних спостережень Державної служби статистики України, дані Департаменту туризму та курортів при Міністерстві економічного розвитку і торгівлі України, засобів масової інформації та мережі Інтернет. Також до статті “Подорожі” уключаються оцінки витрат короткострокових трудових мігрантів у країнах їх працевлаштування. Оцінка витрат короткострокових мігрантів у Польщі та Росії здійснюється на підставі даних дзеркальної статистики.

Обсяги експорту за статтею “Послуги з переробки матеріальних ресурсів, що належать іншим сторонам” визначаються за методикою Державної служби статистики України на підставі даних державних статспостережень.

Розрахунок обсягів експорту-імпорту “Послуг у сфері страхування та пенсійного забезпечення” здійснюється на підставі даних банківської звітності за власною методикою Національного банку.

При формуванні статті “Державні товари та послуги, що не включені до інших категорій” враховуються дані щодо обсягів технічної допомоги (інформація Міністерства економічного розвитку і торгівлі України).

Первинні доходи. Оцінка обсягів оплати праці здійснюється в рамках оцінки обсягів приватних грошових переказів за окремою методикою на підставі даних банківської звітності (система ITRS) про обсяги оплати праці, частини приватних переказів, дорахунків грошових коштів, що надійшли в країну неформальними каналами та витрат короткострокових трудових мігрантів у країнах їх працевлаштування. Для країн – основних реципієнтів українських трудових мігрантів (Польща, Росія) обсяги оплати праці визначаються на підставі даних дзеркальної статистики.

Основними джерелами для формування даних щодо інвестиційних доходів є банківська звітність (система ITRS), знеособлені показники фінансової звітності нефінансових корпорацій, що надається Державною службою статистики України, інформація Міністерства фінансів України про обслуговування зовнішніх запозичень Уряду України та гарантованих кредитів, дані банківської статистичної звітності про кредити приватного сектору.

Розрахунок обсягів реінвестованих доходів банків здійснюється на основі чистих доходів від операційної діяльності банків з прямими інвестиціями відповідно до частки участі прямого іноземного інвестора в їх капіталі.

Розрахунки обсягів реінвестованих доходів підприємств реального сектору здійснюються за даними фінансової звітності підприємств з ПП:

$$РД = ЧП * (П/З ОД - П - ЧПП - Д), \text{ де:}$$

РД –реінвестовані доходи

ЧП –частка іноземного інвестора в капіталі

П/З ОД –чистий прибуток/збиток від операційної діяльності

П –податки

ЧПП –чисті процентні платежі
Д –дивіденди.

Вторинні доходи. Для складання статистики вторинних доходів *сектору державного управління* дані про грошові внески, податки, що сплачені до державних органів України, або державними органами на користь нерезидентів, отриманими на підставі банківській звітності про операції з нерезидентами доповнюються даними щодо обсягів технічної допомоги, що надається уряду. Міністерство економічного розвитку та торгівлі України на початку року надає Національному банку прогностичні показники щодо обсягів міжнародної технічної допомоги у розрізі країн та організацій у доларовому еквіваленті за кварталами. Дані уточнюються по фактичному виконанню за рік для включення їх в остаточні розрахунки платіжного балансу.

Для вторинних доходів за *іншими секторами* окремо розраховуються приватні трансферти та інші поточні трансферти.

Обсяги приватних трансфертів за кредитом розподіляються на грошові перекази робітників (довгострокові трудові мігранти) та інші приватні перекази від нерезидента резиденту та розраховуються на підставі «Методики оцінки обсягів приватних грошових переказів». Оцінка обсягів грошових переказів робітників враховує перекази, що переведені у країну неформальними каналами. Для країн – основних реципієнтів українських трудових мігрантів (Польща, Росія) обсяги грошових переказів визначаються на підставі даних дзеркальної статистики

Обсяги приватних трансфертів за дебетом розраховуються на основі файлів статистичної звітності 1PX, 2PX та E9X.

Інші поточні трансферти включають соціальні виплати, чисті страхові премії та страхові відшкодування, податки трудових мігрантів, що сплачуються ними в країні працевлаштування, гуманітарну допомогу та інші поточні трансферти.

Соціальні виплати визначаються на підставі файлів статистичної звітності 1PX та включають пенсії, стипендії, допомогу по безробіттю, виплати на утримання дітей і т. і..

Чисті страхові премії та страхові відшкодування розраховуються за методикою «Оцінка обсягів експорту-імпорту страхових послуг» на підставі банківської звітності.

Податки трудових мігрантів, що сплачуються ними в країні працевлаштування розраховуються згідно з «Методикою оцінки обсягів приватних грошових переказів» і відображаються за дебетом.

До *інших поточних трансфертів* - *інших* відноситься дарування, спадок, благодійні, членські внески, гранти, сплата податків, мита, штрафи і т. і. та розраховуються на підставі показників файлів статистичної звітності 1PX

Обсяги *гуманітарної допомоги* за звітний рік визначаються за даними сайту Служби фінансового моніторингу гуманітарної допомоги при ООН (FTS) та рівномірно розподіляються за кварталами (*місяцями*).

3. Рахунок операцій з капіталом

Рахунок операцій з капіталом платіжного балансу охоплює всі операції, що включають одержання або оплату капітальних трансфертів між резидентами і нерезидентами (неоплатний перехід прав власності на майно, основні фонди, трансферти на інвестиційні цілі, прощення боргу тощо), а також операції з придбання або реалізації нефінансових активів, що охоплюють придбання або продаж активів, які не є результатом виробництва (земля та її надра) і/або активів нематеріального характеру, до яких належать патенти, авторські права, торгові знаки, права на видобуток корисних копалин та інші. Основним інформаційним джерелом складання рахунку операцій з капіталом є зведені дані системи поопераційного обліку ITRS.

4. Фінансовий рахунок

4.1. Загальні положення

Фінансовий рахунок відображає всі операції, у результаті яких відбувається перехід прав власності на зовнішні фінансові активи та вимоги країни або виникнення та погашення фінансових зобов'язань між резидентами та нерезидентами за звітний період.

Фінансовий рахунок поділяється на дві класифікаційні групи, що охоплюють операції з фінансовими активами (активи) та операції з фінансовими зобов'язаннями (пасиви). Обидві групи поділяються на такі функціональні категорії: прямі інвестиції; портфельні інвестиції; похідні фінансові інструменти, інші інвестиції, резервні активи.

Вартісна оцінка операцій фінансового рахунку здійснюється за ринковими цінами.

Прямі інвестиції. Прямі інвестиції – це категорія міжнародної діяльності, яка відображає прагнення інституційної одиниці – резидента однієї країни здійснювати контроль чи справляти стійкий вплив на діяльність підприємства, яке є резидентом іншої країни, що досягається шляхом участі в капіталі. Усі інші операції між прямим інвестором і підприємством прямого інвестування також класифікуються як прямі інвестиції (наприклад, надання кредитів). Боргові зобов'язання між окремими афілійованими фінансовими корпораціями, до яких належать банки, не класифікуються як прямі інвестиції, а входять до складу інших інвестицій.

Уважається, що підприємство є під впливом інвестора, якщо частка останнього в статутному капіталі підприємства становить від 10 до 50 відсотків. Підприємство контролюється інвестором, якщо останній володіє понад 50 відсотків статутного капіталу цього підприємства. Контроль та вплив можуть досягатися через права власності на капітал (володіння часткою в статутному капіталі) – безпосередні відносини прямого інвестування; через право голосу в іншому підприємстві, яке володіє правом голосу в підприємстві, що розглядається, – опосередковані відносини прямого інвестування.

Ключовим під час визначення прямих інвестицій є виявлення відносин прямого інвестування. Тому прямі інвестиції розподілено на три категорії: інвестиції прямого інвестора в підприємства прямого інвестування; інвестиції підприємства прямого інвестування в прямого інвестора (зворотне інвестування) та інвестиції між сестринськими підприємствами.

Для розмежування прямих і портфельних інвестицій на практиці використовують такий критерій. Якщо інвестор безпосередньо володіє інструментами участі в капіталі, що забезпечують йому 10 або більше відсотків голосів в управлінні підприємства, то вважається, що вкладення коштів, майна, цінних паперів тощо, мають характер прямих інвестицій.

Прямі інвестиції відображаються за принципом активів/пасивів та розподіляються на такі: інструменти участі в капіталі, реінвестування доходів та боргові інструменти. Реінвестовані доходи не включають реалізовані та нереалізовані холдингові прибутки чи збитки, та відрахування до резервів.

Портфельні інвестиції. Портфельні інвестиції – транскордонні операції і залишки, пов'язані з борговими цінними паперами або цінними паперами, що забезпечують участь у капіталі, крім тих, що належать до складу прямих інвестицій або резервних активів. До складу портфельних інвестицій входять акції, облігації, інші цінні папери, які купуються переважно з метою отримання доходу.

Для кожного виду фінансового інструменту здійснюється розподіл операцій за внутрішніми секторами економіки та за строковістю інструменту – на довгострокові та короткострокові.

Похідні фінансові інструменти – цінні папери, механізм випуску та обігу яких пов'язаний з правом на придбання чи продаж протягом терміну, визначеного договором (контрактом), цінних паперів, інших фінансових та/або товарних ресурсів. Фінансові інструменти, у яких відображені умови контракту, вільно обертаються на ринку та мають самостійну ринкову вартість. Купівля-продаж або розрахунки за ними здійснюються на чистій основі (сальдо розрахунків), без фактичного обміну базовими активами. До похідних фінансових інструментів належать опціони (валютні, процентні, фондові, товарні, кредитні тощо), ф'ючерсні та форвардні контракти, свопи.

Інші інвестиції включають усі операції фінансового рахунку, що не належать до прямих або портфельних інвестицій, а також резервних активів. Інші інвестиції, так само як і прямі та портфельні, класифікуються відповідно до того, чи є фінансовий інструмент активом або пасивом резидента, а також за строками погашення.

Інші інвестиції класифікуються за такими видами фінансового інструменту:
інші інструменти участі в капіталі;
кредити та позики;
валюта і депозити;
торгові кредити та аванси;
інша дебіторська/кредиторська заборгованість;

спеціальні права запозичення (зобов'язання).

Також виділяються інституційні сектори кредитора-резидента (для активів) і дебітора-резидента (для пасивів).

“Інші інструменти участі в капіталі” – такі, що не належать до прямих чи портфельних інвестицій і не мають форми цінних паперів, наприклад, участь України в міжнародних фінансових організаціях.

Стаття *“Кредити та позики”* уключає операції із залучення та погашення короткострокових і довгострокових кредитів та позик.

За статтею *“Валюта і депозити”* відображається зміна залишків на поточних та строкових депозитних рахунках, зміна залишків готівкової валюти в касах банків та поза банківською системою.

Операції за міжбанківськими кредитами відповідно до рекомендацій КПБб відображаються в статті *“Валюта і депозити”*. Усі залишки за міжбанківськими операціями, крім цінних паперів та дебіторської/кредиторської заборгованості, класифікуються як депозити та зазначаються в додатковій статті *“Міжбанківські позиції”* у складі депозитів.

Стаття *“Торгові кредити та аванси”* відображає зміну поточної та простроченої заборгованості за експортом (дебіторська заборгованість) і імпортом (кредиторська заборгованість) товарів та послуг суб'єктів господарювання.

Статті *“Інша дебіторська/кредиторська заборгованість”* уключають таку заборгованість, яка не належить до категорії *“Торгові кредити та аванси”*.

Резервні активи – уключають зовнішні активи країни, що перебувають під контролем органів грошово-кредитного регулювання та в будь-який час можуть бути використані для прямого фінансування дефіциту платіжного балансу або для здійснення інтервенцій на валютному ринку з метою підтримки курсу національної валюти. До резервних активів належать такі статті: *“Монетарне золото”*, *“Спеціальні права запозичення”*, *“Резервна позиція в МВФ”*, *“Активи в іноземній валюті, що складаються з готівкових коштів, депозитів, цінних паперів та інших вимог”*.

4.2. Порядок складання статей

Прямі інвестиції. Статистика прямих інвестицій у частині *“Інструменти участі в капіталі”* формується за даними квартальних обстежень підприємств щодо інвестицій зовнішньоекономічної діяльності, показників фінансової звітності нефінансових корпорацій, що надає Державна служба статистики України, та банківської звітності (система ITRS, баланси банків, інформація про структуру власності банків України). Додатково використовується інформація Фонду державного майна України про обсяги надходжень від приватизації.

Розрахунок обсягів реінвестування доходів (потоків) здійснюється на основі чистих доходів від операційної діяльності банків та підприємств з прямими інвестиціями відповідно до частки участі прямого іноземного інвестора в їх капіталі за виключенням податків та дивідендів.

Вартісна оцінка запасів для банків, а також більшості підприємств з прямими інвестиціями здійснюється на основі оцінки власного капіталу за балансовою вартістю (OFBV) через відсутність ринкових котирувань. Оцінка запасів для ключових лістингових підприємств з прямими іноземними інвестиціями здійснюється за ринковими цінами.

Якщо капітал станом на звітну дату набуває від'ємного значення, для розрахунку застосовується нульові значення.

Для визначення обсягів *“Боргових інструментів”* використовуються дані банківської звітності про залучення та обслуговування іноземних кредитів, а також дані обстежень Державної служби статистики України щодо дебіторської та кредиторської заборгованості підприємств з прямими інвестиціями по відношенню до прямих інвесторів-нерезидентів.

Портфельні інвестиції. Для розрахунку статті *“Інструменти участі в капіталі”* категорії *“Портфельні інвестиції”* використовуються дані системи ITRS, а також дані балансів банків. Зобов'язання за цією статтею враховуються за ринковою вартістю, для визначення якої використовуються дані Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку (НКЦПФР).

Джерелами розрахунку статті *“Боргові цінні папери”* є інформація Міністерства фінансів України щодо заборгованості за єврооблігаціями уряду (ОЗДП), яка коригується на суму вартості цінних паперів, викуплених на зовнішніх ринках резидентами України (зворотній викуп), що доповнюється інформацією Депозитарію Національного банку стосовно вартості облігацій внутрішньої державної позики (ОВДП), придбаних нерезидентами на внутрішньому ринку України. Використовуються також дані банківської звітності про залучення та обслуговування іноземних кредитів, що рефінансуються за рахунок випуску боргових цінних паперів на міжнародних фондових ринках, а також дані системи ITRS та Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку (НКЦПФР) щодо операцій нерезидентів з борговими цінними паперами банків та підприємств, що обертаються на внутрішньому ринку.

Інші інвестиції. Моніторинг інших інвестицій здійснюється з використанням інформації Міністерства фінансів України та звітності банків про залучення та обслуговування кредитів, отриманих від нерезидентів; даних системи ITRS; даних обстежень Державної служби статистики України щодо дебіторської та кредиторської заборгованості суб'єктів підприємницької діяльності; балансів банків.

“Інші інструменти участі в капіталі” – джерелом даних є інформація Міністерства фінансів України про активи України, пов'язані з її членством у МФО.

“Кредити та позики” – джерелом даних є офіційні дані Міністерства фінансів України та Національного банку про залучення та обслуговування зовнішніх запозичень уряду та гарантованих до повернення урядом кредитів; дані банківської статистичної звітності про кредити приватного сектору; баланси банків.

“Валюта і депозити, активи” – офіційні дані банків та підприємств доповнюються інформацією з бази даних Банку міжнародних розрахунків (BIS) про обсяги депозитів резидентів України в іноземних банках та експертними оцінками щодо обсягів готівкової іноземної валюти поза банківською системою.

Обсяги приросту готівкової валюти в інших секторах визначаються як різниця обсягів чистого ввезення валюти банками в Україну та обсягів чистого вивезення валюти юридичними та фізичними особами. Обсяги готівки для розрахунків за неофіційний імпорт базуються на експертній оцінці неформальної торгівлі. Обсяги вивезення готівкової валюти подорожуючими визначаються як різниця між розрахованими обсягами витрат туристів та обсягами платежів, здійснених через банківську систему. Сума готівки, що ввезена трудовими мігрантами, визначається як частка від загальної суми переказів, що надійшли від трудових мігрантів через банки та міжнародні платіжні системи.

“Торгові кредити та аванси” – обраховується на основі даних Державної служби статистики про кредиторську та дебіторську заборгованість суб’єктів господарської діяльності.

Оцінка обсягів недоотриманої виручки за експорт товарів та послуг та оплати за імпорт, що не надійшов в Україну, а також фіктивних операцій з цінними паперами відображається у статті *“Інша дебіторська заборгованість”*.

Усі прострочені платежі (за основною сумою і за простроченими відсотками та іншими платежами) відображаються разом із відповідними базовими фінансовими інструментами: портфельні інвестиції, кредити та позики, торгові кредити та аванси (дебіторська/кредиторська заборгованість).

Спеціальні права запозичення (СПЗ). Розподіл СПЗ, що МВФ здійснює на користь України, відображається в платіжному балансі України як інші зобов’язання органів влади. Сектор економіки визначається залежно від того, на чіх рахунках (Міністерства фінансів України чи Національного банку) обліковуються кошти. Одночасно фіксується зростання резервних активів країни шляхом збільшення авуарів у СПЗ.

Резервні активи. Уключають ліквідні валютні активи Національного банку в банках-нерезидентах, у золотих запасах Національного банку, активах у МВФ у вигляді резервної позиції та спеціальних прав запозичень, що коригуються на величину курсової різниці. До складу резервних активів не включають вимоги Національного банку у вільно конвертованій валюті до банків-резидентів та депозити в банківських металах (крім золота). Джерелом даних є інформація Національного банку про обсяги міжнародних резервів та про резервну позицію України в МВФ.

5. Міжнародна інвестиційна позиція (МІП)

МІП визначається як статистичний звіт, що відображає на певний момент часу вартість зовнішніх фінансових активів резидентів країни, які за

своєю сутністю є вимогами до нерезидентів або золота в злитках, що належать до резервних активів, та зобов'язань резидентів країни перед нерезидентами.

Різниця між зовнішніми фінансовими активами та зобов'язаннями країни визначає чисту міжнародну інвестиційну позицію, що відображає або чисті вимоги, або ж чисті зобов'язання країни відносно іншого світу.

МІП складається в доларах США. Зовнішні активи та пасиви на кінець звітного періоду, номіновані в гривнях та інших іноземних валютах, перераховуються в долари США за офіційним курсом гривні до долара США, що встановлюється Національним банком на підставі курсових котирувань на міжбанківському валютному ринку України.

Оцінка запасів наскільки це можливо здійснюється за ринковими цінами. За цінними паперами, що дають право на участь у капіталі, здійснюється переоцінка запасів окремих пакетів акцій, якими торгували у звітному періоді.

Фінансові компоненти МІП класифікуються за:

вимогами та зобов'язаннями країни;

функціональними категоріями: прями, портфельні, інші інвестиції, а також резервні активи країни;

інституційними секторами: загального державного управління; центрального банку; інших депозитних корпорацій, крім центрального банку та інших секторів;

за строками погашення (у випадку з борговими інструментами) – короткострокові, довгострокові.

Для складання МІП використовуються ті самі джерела даних, що й під час складання фінансового рахунку платіжного балансу.

У МІП України в статті *“Інша дебіторська заборгованість”* не відображені накопичені запаси обсягів недоотриманої виручки за експорт товарів та послуг, оплати за імпортом, що не надійшов, і платежів за фіктивними операціями з цінними паперами, потоки яких обліковуються у відповідній статті платіжного балансу.

МІП України публікується у форматі інтегрованого звіту, який відображає залишки за зовнішніми фінансовими активами та пасивами України на початок та кінець звітного періоду, також зміни МІП як результат операцій фінансового рахунку та інших змін у фінансових активах і пасивах протягом звітного періоду.

У рядках таблиці зазначаються основні фінансові компоненти зовнішніх вимог та зобов'язань України, які відповідають статтям фінансового рахунку платіжного балансу. У колонках 2 і 9 відображаються обсяги активів та пасивів на початок і на кінець звітного періоду; у колонці 3 – зміни, що відбулися зі складовими позиціями в результаті операцій між резидентами і нерезидентами за звітний період; колонка 4 відображає зміни валютних курсів (колонка 5), зміни вартісної оцінки складових позицій під впливом змін рівня цін (колонка 6) та інші коригування, здійснені у звітному періоді (колонка 7) (одностороннє анулювання

боргу, перекласифікація інвестицій тощо); колонка 8 – різниця залишків на кінець та початок звітнього періоду.

Показники	Залишок на початок звітнього періоду	Зміни за рахунок операцій	Курсова різниця, переоцінка капіталу та інші зміни	Курсова різниця	Переоцінка капіталу	Інші зміни	Потік за звітний період (зміни в цілому)	Залишок на кінець звітнього періоду
1	2	3	4=5+6+7	5	6	7	8=9-2	9
Активи								
Пасиви								
Чиста МП								

6. Рахунок інших змін у фінансових активах та зобов'язаннях

Разом з МП окремих блоком також публікується Рахунок інших змін у фінансових активах та зобов'язаннях. Рахунок інших змін у фінансових активах та зобов'язаннях – це звіт, який відображає суттєві зміни у фінансових залишках, що обумовлені іншими, ніж операції між резидентом та нерезидентом причинами та який дозволяє узгоджувати дані платіжного балансу з даними МП за певний період.

	Курсова різниця, переоцінка капіталу та інші зміни	Курсова різниця	Переоцінка капіталу	Інші зміни
1	2 =3+4+5	3	4	5
Активи				
Пасиви				
Чиста міжнародна інвестиційна позиція				

Рахунок інших змін у фінансових активах та зобов'язаннях складається зі змін вартісної оцінки складових позиції, що не пов'язані з операціями платіжного балансу; зі змін валютних курсів та змін, які відбулися у результаті інших видів переоцінки.

Загальний обсяг переоцінки розподіляється на дві категорії: курсова різниця (колонка 3 табл.) та переоцінка капіталу (колонка 4). Категорія «курсва різниця» відображає усі зміни, які є результатом впливу валютних

курсів, а в категорії «переоцінка капіталу» відображаються зміни вартісної оцінки складових позиції під впливом змін рівня цін.

Інші зміни в обсягах фінансових активів та зобов'язань Рахунку інших змін у фінансових активах та зобов'язаннях (колонка 5) охоплюють зміни вартісної оцінки складових позиції, що не пов'язані з операціями платіжного балансу та переоцінкою. До таких змін належать зміни в результаті анулювання чи списання, економічного виникнення або вибуття активів, зміни класифікації та зміни у фінансових активах, що виникають у результаті змін резидентної належності інституційних одиниць.

ДЖЕРЕЛА ДАНИХ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ПЛАТІЖНОГО БАЛАНСУ, МІЖНАРОДНОЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЗИЦІЇ ТА ЗОВНІШНЬОГО БОРГУ УКРАЇНИ

Назва статті	Джерела
Товари <u>Експорт (FOB), імпорт (CIF)</u> – товари, що проходять митне декларування (попередні дані) – товари, що не проходять митне декларування – обсяги експорту-імпорту енергоносіїв – експорт-імпорт товарів (уточнені дані) – обсяги неформальної торгівлі - обсяги операцій з банківськими металами, під час яких не відбувається фізичне переміщення, але має місце перехід економічного права власності - гуманітарна допомога – імпорт у цінах FOB <u>Товари для подальшої переробки</u> <u>Товари, придбані в портах</u>	<i>Державна фіскальна служба України</i>: бюлетень “Митна статистика зовнішньої торгівлі України” (дані вантажних митних декларацій) в електронному вигляді; <i>Державна служба статистики України</i> (ф. № 5-3ЕЗ); дорахунки <i>Державної служби статистики України</i>, оперативна інформація <i>НАК “Нафтогаз України”</i> та <i>Міністерства енергетики та вугільної промисловості України</i>; <i>Державна служба статистики України</i>: дані вантажних митних декларацій і звіти підприємств та організацій (база даних у форматі dbf в електронному вигляді); оцінка <i>Національного банку України</i>, інформація <i>Державної служби статистики України</i> щодо обсягів та товарної структури роздрібного товарообороту; інформація <i>Державної фіскальної служби України</i> щодо обсягів поштових відправлень; дані ЗМІ; дані країн-партнерів; <i>Національний банк України</i>: агреговані дані банків з надходження та переказу безготівкової іноземної валюти; <i>Служба фінансового моніторингу гуманітарної допомоги при ООН (FTS)</i>: дані щодо обсягів гуманітарної допомоги; оцінка <i>Національного банку України</i>, інформація <i>Державної служби статистики України</i> щодо вартості страхування і фрахту в імпорті товарів за даними вантажних митних декларацій та звітів підприємств; <i>Державна служба статистики України, Державна фіскальна служба України</i>; <i>Державна служба статистики України</i>: звіти підприємств та організацій (ф. № 14-3ЕЗ).
Послуги <u>Експорт, імпорт послуг</u>	<i>Національний банк України</i>: агреговані дані банків та підприємств (організацій), про фінансові операції з нерезидентами; <i>Державна служба статистики України</i>: дані державних статистичних спостережень (ф. №№ 9-3ЕЗ, 1-КЗР, 1-туризм), дані вибіркового опитування відвідувачів (туристів та одноденних відвідувачів) у 2005 та 2007 роках; інформація щодо вартості страхування і фрахту в імпорті товарів; інформація про послуги з транспортування російського газу та нафти територією України; <i>Міністерство економічного розвитку і торгівлі України</i>: інформація про отриману міжнародну технічну допомогу;

Первинні доходи	Національна акціонерна компанія (НАК) “Нафтогаз України”: інформація про обсяги експорту послуг з транзиту газу територією України; Адміністрація Державної прикордонної служби України: (ф. № 2-ДПСУ та ф. № 3-ДПСУ); Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг: зведені дані про міжнародні операції зі страхування дані ЗМІ та мережі Інтернет. Національний банк України: агрегована інформація банків, підприємств (організацій) про фінансові операції з нерезидентами ; інформація про стан заборгованості, розрахунки та планові операції за кредитами та іншими зобов’язаннями за договором із нерезидентом ; дані про перекази, здійснені з використанням систем переказу коштів та систем розрахунків; Міністерство фінансів України: інформація про обслуговування зовнішніх запозичень Уряду України та гарантованих кредитів; Державна служба статистики України: звіти підприємств та організацій (ф. № 10-3ЕЗ, 13-3ЕЗ); знеособлені дані фінансової звітності нефінансових корпорацій (форма 2); опитування домогосподарств з питань зовнішньої трудової міграції населення (2008р., 2012р., 2017р.); Міжнародна організація з міграції (Представництво в Україні): дані вибіркового опитування «Дослідження та діалог щодо політики у сфері міграції і грошових переказів» у 2014-2015 рр. Центральний банк Росії: інформація щодо оцінки приватних переказів до країн СНД; Національний банк Польщі: дані щодо приватних грошових переказів в Україну (за результатами обстеження українських працівників у Польщі).
Вторинні доходи	Національний банк України: агрегована інформація банків, підприємств (організацій) про фінансові операції з нерезидентами; дані про операції, здійснені із застосуванням електронних платіжних засобів, емітованих (розповсюджених) для клієнтів банку; дані про перекази, здійснені з використанням систем переказу коштів та систем розрахунків; Міністерство економічного розвитку і торгівлі України: інформація про отриману міжнародну технічну допомогу; Державна служба статистики України: опитування домогосподарств з питань зовнішньої трудової міграції населення (2008р., 2012р., 2017р.); Міжнародна організація з міграції (Представництво в Україні): дані вибіркового опитування «Дослідження та діалог щодо політики у сфері міграції і грошових переказів» у 2014-2015 рр. Центральний банк Росії: інформація щодо оцінки приватних переказів до країн СНД; Національний банк Польщі: дані щодо приватних грошових переказів в Україну (за результатами обстеження українських працівників у Польщі); Служба фінансового моніторингу гуманітарної допомоги при ООН (FTS): дані щодо обсягів гуманітарної допомоги.
Рахунок операцій з капіталом	Агрегована інформація банків, підприємств (організацій) про фінансові операції з нерезидентами; інформація про стан заборгованості, розрахунки та планові операції за кредитами та іншими зобов’язаннями за договором із нерезидентом.
Фінансовий рахунок Прямі інвестиції	Державна служба статистики України: звіти підприємств та організацій (ф. № 10-3ЕЗ та ф. № 13-3ЕЗ); знеособлені дані фінансової звітності нефінансових корпорацій (показники форм 1Баланс та 2); Фонд державного майна: інформація про обсяги надходжень від приватизації державного майна; Національний банк України: агрегована інформація банків, підприємств (організацій) про фінансові операції з нерезидентами; оборотно-сальдовий баланс банків;

	інформація про стан заборгованості, розрахунки та планові операції за кредитами та іншими зобов'язаннями за договором із нерезидентом, дані про афілійовані особи банку, дані про двадцять найбільших учасників банку
Портфельні інвестиції	Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку: інформація про перелік емітентів, у яких інвестор-нерезидент володіє пакетом акцій; Національний банк України: агрегована інформація банків, підприємств (організацій) про фінансові операції з нерезидентами; інформація про цінні папери в активах банку, інвестиції в асоційовані та дочірні компанії (за класифікаціями контрагентів і рахунків)”; оборотно-сальдовий баланс банків; інформація про стан заборгованості, розрахунки та планові операції за кредитами та іншими зобов'язаннями за договором із нерезидентом; інформація щодо купівлі-продажу нерезидентами державних цінних паперів України (ОВДП) та обсягів ОВДП, що перебувають у власності нерезидентів. Міністерство фінансів України: інформація про залучення та обслуговування зовнішніх запозичень Уряду України та гарантованих кредитів.
Інші інвестиції Кредити та позики	Національний банк України: агрегована інформація банків, підприємств (організацій) про фінансові операції з нерезидентами; інформація про стан заборгованості, розрахунки та планові операції за кредитами та іншими зобов'язаннями за договором із нерезидентом; оборотно-сальдовий баланс банків; оборотно-сальдовий баланс НБУ. Міністерство фінансів України: інформація про залучення та обслуговування зовнішніх запозичень Уряду України та гарантованих кредитів.
Валюта і депозити	Національний банк України: агрегована інформація банків, підприємств (організацій) про фінансові операції з нерезидентами; оборотно-сальдовий баланс банків; оборотно-сальдовий баланс НБУ; дані про оборот готівкової іноземної валюти та фізичних обсягів банківських металів; Банк міжнародних розрахунків: інформація про депозити резидентів в іноземних банках.
Торгові кредити та аванси	Державна служба статистики України: звіти підприємств та організацій (ф. № 1-Б); НАК “Нафтогаз України”: інформація про стан заборгованості за енергоносії та стан розрахунків за імпортований природний газ; Національний банк України: агреговані дані банків про дотримання граничних строків розрахунків суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності.
Спеціальні права запозичення	Національний банк України: агрегована інформація банків, підприємств (організацій) про фінансові операції з нерезидентами інформація про стан заборгованості, розрахунки та планові операції за кредитами та іншими зобов'язаннями за договором із нерезидентом.
Резервні активи	Національний банк України: інформація про обсяги міжнародних резервів; оборотно-сальдовий баланс НБУ; Міжнародний валютний фонд: інформація про резервну позицію у Фонді.

**ФІНАНСОВА І СТАТИСТИЧНА ЗВІТНІСТЬ, ЯКА ВИКОРИСТОВУЄТЬСЯ ДЛЯ
ФОРМУВАННЯ ПЛАТІЖНОГО БАЛАНСУ, МІЖНАРОДНОЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ
ПОЗИЦІЇ ТА ЗОВНІШНЬОГО БОРГУ УКРАЇНИ**

Файли статистичної звітності	Назва	Хто надає	Періодичність	Органи, які збирають та узагальнюють інформацію
1PX	Дані про фінансові операції банку з нерезидентами	Уповноважені банки	місячна	НБУ
2PX	Дані про фінансові операції з нерезидентами	Підприємства, що мають рахунки в іноземних банках	місячна	НБУ
02X	Дані про обороти та залишки на рахунках	Уповноважені банки	місячна	НБУ
81X	Дані про коригуючі обороти щодо згортання за результатами звітного року та залишки на рахунках	Уповноважені банки	річна	НБУ
A4X	Дані про коригуючі обороти за результатами звітного періоду, року та залишки на рахунках	Уповноважені банки	річна	НБУ
07X	Дані про цінні папери в активах банку, інвестиції в асоційовані та дочірні компанії (за класифікаціями контрагентів і рахунків)	Уповноважені банки	місячна	НБУ
48X	Дані про двадцять найбільших учасників банку	Уповноважені банки	квартальна	НБУ
95X	Дані про афілійовані особи банку	Уповноважені банки	квартальна	НБУ
97X	Дані про операції, які здійснені із застосуванням платіжних карток, емітованих (розповсюджених) для клієнтів банку	Уповноважені банки	квартальна	НБУ

Файли статистичної звітності	Назва	Хто надає	Періодичність	Органи, які збирають та узагальнюють інформацію
Е9Х	Дані про перекази, здійснені з використанням систем переказу коштів та систем розрахунків	Уповноважені банки	місячна	НБУ
4РХ	Дані про стан заборгованості, розрахунки та планові операції за кредитами та іншими зобов'язаннями за договором із нерезидентом	Уповноважені банки	місячна	НБУ
3РХ	Дані про окремий зовнішній державний борг та приватний борг, гарантований державою	Уповноважені банки	річна	НБУ
73Х	Дані про оборот готівкової іноземної валюти та фізичних обсягів банківських металів	Уповноважені банки	місячна	НБУ
36Х	Дані про дотримання граничних строків розрахунків суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності	Уповноважені банки	місячна	НБУ
3КХ	Дані про купівлю, продаж безготівкової іноземної валюти, банківських металів (без фізичної поставки)	Уповноважені банки	щоденна	НБУ
3МХ	Дані про надходження/переказ безготівкових коштів в Україну/з України	Уповноважені банки	щоденна	НБУ

№ форми	Назва	Хто надає	Періодичність	Органи, які збирають та узагальнюють інформацію
1-Б	Звіт про взаєморозрахунки з нерезидентами	Підприємства та організації	річна, друга декада березня	Державна служба статистики
5-ЗЕЗ	Звіт про експорт (імпорт) товарів, що не проходять митного декларування	Підприємства та організації	місячна	Державна служба статистики
9-ЗЕЗ	Звіт про експорт (імпорт) послуг	Підприємства та організації, представництва та інші	квартальна	Державна служба статистики
10-ЗЕЗ	Звіт підприємства з іноземними інвестиціями	Підприємства та організації	квартальна	Державна служба статистики
13-ЗЕЗ	Звіт підприємства про інвестиції за кордон	Підприємства та організації	квартальна	Державна служба статистики
1-Баланс	Звіт про фінансовий стан	Підприємства та організації	квартальна, річна (річні дані надаються двічі: попередні дані та остаточні дані)	Державна служба статистики
2	Звіт про фінансові результати	Підприємства та організації	квартальна, річна (річні дані надаються двічі: попередні дані та остаточні дані)	Державна служба статистики
14-ЗЕЗ	Звіт про придбання (продаж) товарів для забезпечення життєдіяльності транспортних засобів, потреб пасажирів та членів екіпажу	Підприємства та організації, транспортні агентства та інші	квартальна	Державна служба статистики

1-туризм	Звіт про туристичну діяльність	Суб'єкти туристичної діяльності	річна	Державна служба статистики
1-КЗР	Звіт про діяльність колективного засобу розміщування	Всі суб'єкти підприємницької діяльності, які надають місця для короткотермінового проживання та перебувають на самостійному балансі або на балансі підприємств (організацій) усіх форм власності (крім приватних)	річна	Державна служба статистики
2-ДПСУ	Зведений звіт про виїзд громадян України за кордон	Ділянки державного кордону	квартальна	Адміністрація Державної прикордонної служби
3-ДПСУ	Зведений звіт про іноземців та осіб без громадянства, які в'їхали в Україну	Ділянки державного кордону	квартальна	Адміністрація Державної прикордонної служби